

ریل جدید سیاست خارجی در دولت سیزدهم

عبدالله گنجی
مدیر مسئول روزنامه
همشهری و فعال رسانه

قوت مردمی بودن و دست پاکی و ضعف گفتمانی

در خصوص نقطه قوت دولت مستقر دو نقطه خیلی خوب و مثبت قابل توجه است. اول این که دولت واقعا پر تلاش و خستگی ناپذیر است. دولت با محوریت شخص رئیس جمهور تقریباً هر ۹ روز یک سفر داشته است. به عبارت دیگر تلاش های دولت هم در سیاست خارجی و ارتباط با همسایگان و هم در حضور میان مردم قابل توجه است. نقطه دوم این است که این دولت، دولت پاک دستی است. در خصوص نقطه ضعف هم به نظر من دولت دو نقطه ضعف دارد، حالا ممکن است دیگران نقاط ضعف دولت را بیشتر از این بدانند اما فقط روی این دو نکته تاکید دارم. به اعتقاد بنده یکی از این دو نقطه، ضعف نداشتن گفتمان مشخص در دولت است. گفتمانی که هم اجزای دولت آن را بشناسند و با رئیس جمهور در این گفتمان هم صدا و هماهنگ باشند و هم مردم بدانند گفتمان دولت چیست. دولت به گفتمانی که ثبات و استمرار داشته باشد نیاز دارد. گفتمانی که همه رفتار دولت با آن گفتمان قابل تطبیق باشد. به نظرم نقطه دوم ابعاد رسانه ای دولت است. با این که دولت هم زحمات فراوانی می کشد و هم تلاش فراوانی برای رفع مشکلات کشور دارد اما به نظر می آید که هنر انتقال زحمات دولت به جامعه گاه دیده نمی شود یا کم و در بعضی موارد دیده می شود یا زبان هنر منتقل نمی شود تا مردم متوجه تلاش و زحمات دولت باشند بنابراین خیلی از کارهای دولت را مردم نمی دانند و این نقیصه است که وجود دارد.

دولت رئیسی در طول یک سال گذشته رویکرد جدی را برای رابطه با همسایگان نشان داده و عضویت در پیمان های شانگهای و بریکس پلاس نشان می دهد، دولت سیزدهم با حرکت در «ریل جدید» برنامه خود را در حوزه سیاست خارجی دنبال می کند.

یکی از تمایزهای جدی در سیاست خارجی دولت سیزدهم به نسبت دولت قبل، توجه و تمرکز ویژه بر توسعه مناسبات با همسایگان بوده است. به گونه ای که باید این وجه را نوک پیکان دستگاه دیپلماسی دولت رئیسی دانست. این سیاست که حاصل ترکیب جدی با دیپلماسی اقتصادی برای خنثی کردن اثر تحریم ها بوده است تا کنون توانسته دستاورد های خوبی برای دولت به همراه داشته باشد. با روی کار آمدن دولت سیزدهم شاهد آن بودیم که ظرفیت های دیپلماسی اقتصادی کشور در وزارت امور خارجه در حوزه معاونت دیپلماسی اقتصادی در مسیر گسترش قرار گرفت و این معاونت بیشتر تمرکز خود را بر سیاست همسایگی و فعال کردن ظرفیت های ژئواکونومیک منطقه ای قرار داده است. توسعه روابط با همسایگان و فعال کردن دیپلماسی اقتصادی سیاستی بوده است که با قدرت و قوت توسط دولت پیگیری می شود. رئیس جمهور بارها با تاکید بر پیشبرد سیاست خارجی متوازن و پویا بر این موضوع تاکید کرده که تعامل با همسایگان و گسترش همکاری های سیاسی و اقتصادی با آن ها در اولویت قرار دارد و به نظر می رسد یکی از راهکارهای جدی دولت سیزدهم در موضوع خنثی کردن تحریم ها، افزایش تعاملات اقتصادی

و بازرگانی با همسایگان است. بر اساس برآورد موسسات معتبر بین المللی و ملی، ۱۵ کشور همسایه ایران بیش از ۱۰۰۰ میلیارد دلار و ۲۵ همسایه حلقه دوم ایران بیش از ۲۰۰۰ میلیارد دلار واردات دارند و سهم کشور ما در سال های گذشته از این بازار بزرگ بسیار ناچیز بوده است. روندی که البته در یک سال فعالیت دولت سیزدهم در مسیر تغییر قرار گرفته است. امضای قرارداد مهم و راهبردی سوآپ گازی ایران با ترکمنستان و آذربایجان و امضای ۱۴ تفاهم نامه اقتصادی و بازرگانی با همسایه قطری و امضای ۱۲ سند همکاری با عمانی ها را به همراه داشت. علاوه بر این دولت سیزدهم میزبان شش کشور همسایه بوده و طی یک سال گذشته رئیس جمهور سوریه، امیر قطر، رئیس جمهور تاجیکستان، رئیس جمهور ونزوئلا، رئیس جمهور قزاقستان و نخست وزیر عراق به تهران سفر کرده بوده اند و در جریان این رفت و آمدها به «پایتخت ایران» چشم انداز جدید همکاری بین ایران و این شش کشور ترسیم شد. دولت رئیسی میزبان نشست مهم و راهبردی آستانه نیز بود. نشستی که به تازگی و پس از سفر شوم «بایدن» به منطقه برگزار شد و به اذعان رسانه ها تهران به کانون دیپلماتیک منطقه ای برای برقراری صلح و امنیت واقعی به نفع ملت های منطقه تبدیل شد.

۱۴ مرداد ۱۴۰۰، سید ابراهیم رئیسی در مراسم تحلیف ریاست جمهوری اش در مجلس شورای اسلامی در برابر نمایندگان ملت، سفرای خارجی و مهمانانی از کشورهای مختلف از جمله کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس، تصریح کرد: "قدرت جمهوری اسلامی ایران در منطقه، امنیت ساز است. ظرفیت های منطقه ای ایران، حامی صلح و ثبات در کشورهاست و صرفاً برای مقابله با تهدید قدرت های سلطه گر

و ظالم، به کار گرفته می شود و بحران های منطقه، باید از طریق گفت وگوهای واقعی «درون منطقه ای» و بر اساس تأمین حقوق ملت ها، حل و فصل شود." وی به خوبی تاکید کرد که به عنوان رئیس جمهوری اسلامی ایران دست دوستی و برادری به سوی همه کشورهای منطقه به ویژه همسایگان دراز می کنم. به نظر می رسد یک سال پس از این سخنان، دستگاه دیپلماسی دولت سیزدهم به خوبی توانسته این نگاه را در پایتخت های عربی جنوب خلیج فارس جا بیندازد تا جایی که حالا پس از بازگشت سفیر کویت به تهران، سفیر امارات نیز پس از ۷ سال به ایران می آید تا آن ها نیز به دست دوستی ایران پاسخ مثبت بدهند و می تواند افق روشنی در روابط بین ایران و این کشور ترسیم کند.

در این میان سرعت گرفتن روند عضویت کشورمان در پیمان های منطقه ای و جهانی همچون پیمان شانگهای و بریکس نیز از دستاورد های مهم دولت سیزدهم بوده است. جمهوری اسلامی ایران تا سال گذشته به عنوان عضو ناظر در سازمان همکاری شانگهای حضور داشت و از شهریور ماه ۱۴۰۰ و در بیست و یکمین اجلاس سران سازمان همکاری شانگهای روند پذیرش ایران به عنوان عضو رسمی آغاز شد و اکنون این فرایند معطل تصویب اسناد در مجلس و طی روند های قانونی آن است که گام مهمی در سیاست خارجی دولت محسوب می شود همچنین عضویت ایران در گروه بریکس پلاس به عنوان گروهی در کنار اعضای اصلی بریکس یعنی یکی از بزرگ ترین سازمان های جهانی به لحاظ جمعیت و وسعت از دستاورد های مهم سیاست خارجی دولت است. در این میان البته مذاکرات برجام نیز در آخرین نقطه های خود قرار دارد و به نظر می رسد با احیای برجام، گسترش روابط با کشورهای بیشتری تسهیل شود.

قطار ترانزیت به راه افتاد

یکی از مزیت های مهم کشورمان در دیپلماسی اقتصادی، موقعیت استراتژیک و ژئوپولیتیکی است. ایران با داشتن راهگذرهای بین المللی چهارراه ترانزیتی منطقه است. افزایش ۴۳ درصدی ترانزیت در سه ماه نخست امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل نشان از عزم دولت برای استفاده از ظرفیت راهگذرهای بین المللی و تبدیل ایران به چهارراه ترانزیتی منطقه دارد. آغاز ترانزیت تمام ریلی و حرکت قطار کانتینری قزاقستان از مسیر ایران، حرکت اولین قطار باری بین المللی «عبور از دریای خزر» از «بین چوان» در شمال غرب چین به سمت بندر انزلی، ورود نخستین محموله صادراتی روسیه به هند از طریق

خطوط ریلی ایران در ۲۸ خرداد که برای نخستین بار محموله ترانزیت چندوجهی از روسیه به هند از طریق راهگذر شمال - جنوب موسوم به INSTC پس از ورود به بندرعباس از طریق آب های ایران به سواحل غرب هند ارسال شد و برخی توافقات و رایزنی های تجاری با کشورهای منطقه از جمله اخباری است که از رونق ترانزیت در ایران خبر می دهد. چهارم تیر امسال هم در جلسه کارگروه ترانزیت کشور به ریاست معاون اول رئیس جمهور مطرح شد که ظرفیت ترانزیتی

کشور قابلیت درآمد ۲۰ میلیارد دلار در سال و ایجاد یک میلیون فرصت شغلی را دارد. البته بخشی از رشد ترانزیت منطقه جدا از نگاه دولت سیزدهم به توجه ویژه به همسایگان به اتمام کرونا و نیاز کشورها هم مربوط می شود و همین موضوع باعث شده تا به آمارهای ترانزیتی در سال های ۹۳ برگردیم.

البته با

تکمیل شدن محورهای ریلی رشت - آستارا و چابهار - زاهدان و با توجه به ظرفیت کشور می توان به چشم انداز مثبت در حوزه ترانزیت امیدوار بود.

